

*ДАХНО М. С., магістрант
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

ПІДТРИМКА ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ З ДИТИНСТВА: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ

Термін «інвалідність» використовують щодо осіб з інвалідністю, включаючи тих, хто має стійкі фізичні, ментальні, інтелектуальні або сенсорні порушення, які при взаємодії з різними бар'єрами в навколишньому середовищі, поведінці, ставленні перешкоджають повній та ефективній участі людей з інвалідністю в житті суспільства нарівні з людьми без інвалідності [1]. З огляду на обмеженість доступу до повноцінного суспільного життя, об'єктивне унеможливлення конкурувати на рівні з іншими на ринку праці, постійно актуальним є питання соціального захисту людей з інвалідністю (з обмеженими можливостями). За даними ЮНЕСКО, близько 10 % населення Землі є особами з інвалідністю. Досвід країн ЄС щодо соціального захисту людей з інвалідністю та людей з інвалідністю з дитинства, зокрема, стане корисним при формуванні вітчизняних програм соціального захисту цих категорій людей.

Відповідно до Рекомендацій № R 92 Ради Європи, люди з інвалідністю повинні мати доступ до мінімальних засобів до існування, спеціальних видів допомоги і системи соціального захисту, відповідальних представників своїх інтересів щодо допомоги у зв'язку з довго- і короткостроковою непрацездатністю, допомоги на дітей, допомоги на сторонній догляд, особистого помічника з питань освіти, професійного навчання, технічних цілей та працевлаштування [2].

Основні напрями соціального захисту людей з інвалідністю у країнах ЄС зводяться до допомоги у повсякденному житті та сприянні незалежному життю, допомоги у працевлаштуванні, до підтримки доходу і рівня життя [3].

Розглянемо модель соціального захисту людей з інвалідністю з дитинства на прикладі Федеративної Республіки Німеччини. Після закінчення у Німеччині епохи нацизму, під час якої було знищено велику кількість людей з психічними і фізичними вадами здоров'я, у новій Німеччині нове соціальне законодавство було створене для захисту і підтримки людей з обмеженими можливостями. Покращення медичної допомоги супроводжувалося приділенням особливої уваги відхиленням у стані здоров'я людей та лабораторним дослідженням захворювань, які можуть привести до інвалідності. Удосконалювалися методи реабілітації для поліпшення життя людей з інвалідністю. На сьогодні у Німеччині побудована мережа

установ, орієнтованих на раннє втручання у захворювання та/або його можливість та реабілітацію людей з інвалідністю. У Німеччині керуються тим, що соціальний захист людей з інвалідністю необхідно спрямовувати на те, щоб зменшувати їхню кількість шляхом якомога ефективнішого їх лікування. Так, у планах держави і благодійних організацій – створити реальні можливості для того, щоб все більше таких людей позбулися обмежень завдяки новітнім протезам, трансплантації органів, новим методам реабілітації тощо. Важливим у цьому контексті є діагностика вагітності на ранніх її етапах: завдяки сучасним технологіям можна визначити наявність у плоду синдрому Дауна. Статистика свідчить, що у 90 % випадків німкені переривають свою вагітність [4].

Батьки дітей отримують гроші на догляд за дітьми з особливими потребами або особливою дитиною (Pflegegeld), аналогічні за соціальним смислом українській пенсії з інвалідності, але відмінні за сумою: залежно від ступеню інвалідності – 235, 440 євро або 770 євро на місяць [5]. Один із батьків, який бере на себе догляд за такою дитиною, має право на отримання додаткових 1,510 євро на рік для оплати няні. Дитина, яка має посвідчення про інвалідність, має право на знижку на проїзд у міському та міжміському транспорті. Особа, яка супроводжує дитину, котра не може їхати самостійно, користується послугами транспорту безкоштовно. Подібні правила діють також у муніципальних басейнах, у більшості музеїв, у філармоніях та в державних театрах. У Німеччині існує реабілітаційний спорт та соціальні проекти (ігрові групи, спільне проведення канікул тощо) для дітей з обмеженими можливостями [5].

Діти, які досягли шкільного віку, відповідно до Конвенції ООН та затвердження рівного права на освіту для кожної особливої дитини, потрапляють під дію «інклюзивної» освіти: кожна початкова школа зобов'язана надавати такій дитині місце в класі незалежно від її фізичних, розумових, або і тих, і тих, обмежень. «Якщо в ранньому віці така дитина не потрапить у соціальне середовище, де будуть і інші діти з обмеженими можливостями, і де звичайні діти сприймуть її спокійно та адекватно, то така дитина може дедалі більше закритися в собі і вже свідомо чинити опір інклюзії», – говорить мати дитини з інвалідністю з дитинства [6]. Ця т. зв. програма «Включення» дозволяє зробити таких дітей соціально активними, знизити рівень психологічних комплексів, зменшити замкнутість, отримати знання і освіту, вирівняти шанси на подальше навчання у виші та працевлаштування. Хоча існують і спеціальні педагогічні заклади, в яких такі діти перебувають протягом десятиліть: школи, дитсадки, коледжі та ін. [4].

В останні роки утвердилася тенденція до перейменування таких спеціальних шкіл. Наприклад, раніше такі школи називалися Sonderschule für körperlich Behinderte (від *sondern* – відділяти,

сортувати, тобто школа особлива, яка виключає, та für körperlich Behinderte – «для дітей-інвалідів із порушення опорно-рухомого апарату»), тепер такі школи називаються Förderschule (від fördern – сприяти розвитку, підтримувати), – тобто «школа, яка сприяє фізичному та моторному розвитку» [4]. У такій школі можуть вчитися діти із фізичними обмеженнями та розумовими обмеженнями. Згідно вимог інклюзивної педагогіки, у класі мають бути не більше двадцяти дітей, п'ять з яких – з інвалідністю, двоє вчителів та існувати два суміжних приміщення (для диференційованого викладання та відпочинку дітей з обмеженими можливостями). Шкільна програма базується на трьох принципах: індивідуалізація, диференціація та комплексне цілісне навчання (*ganzheitliches Lernen*). Залежно від здібностей, діти мають три різні навчальні плани: план звичайної початкової школи, план для дітей зі складностями в навчанні та план для розумового розвитку дітей. Дітей у школи привозять на шкільних міні-автобусах, батьки оплачують лише харчування, уся решта послуг – за рахунок держави [4].

В Україні ж за статистикою, яку наводить Фонд «Відродження», більше половини дітей з інвалідністю навчаються у спеціальних навчальних закладах інтернатного типу. За кордоном у таких школах перебуває 3–4 % дітей із найважчими порушеннями. Інші ж вчать у звичайних школах, живуть у сім'ях зі своїми батьками [7]. Наприклад, у Ладизинському інтернаті для дітей-інвалідів у Вінницькій обл. 147 дітей, з них 80 % – лежачих. Катастрофічно бракує засобів гігієни (памперсів), грошей на медикаменти та клінічне харчування, від чого залежить життя дітей із критично низькою вагою [5]. За даними благодійного фонду Home and Homes for Children, із 99 915 дітей, які виховуються в інтернатних закладах, 91 410 мають різні порушення розвитку чи стану здоров'я. Найпоширенішим захворюванням є розумова відсталість – 22,1 % дітей, порушення мовлення (14,4 %), затримка психічного розвитку (10,7 %) [8].

Таким чином, наведені аспекти німецької моделі соціального захисту людей з інвалідністю взагалі та з дитинства зокрема має стати прикладом налагодження функціонування сфери соціального захисту таких осіб в Україні в реальній дійсності, а не декларативно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лівін М. Як називати людей з інвалідністю. Слова, які можуть образити та порушувати права людини [Електронний ресурс] / Марк Лівін. – Режим доступу: <http://www.the-village.com.ua/village/city/asking-question/264595-yak-pravilno-nazivati-lyudey-z-invalidnistyu>.

2. Міжнародний документ № R(92)6 / Рекомендації Кабінету Міністрів Ради Європи державам-членам «Про послідовну політику стосовно інвалідів» від 09.04.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_128.

3. Deborah Mabbett. Definition of disability in Europe. A comparative analysis / Deborah Mabbett, Helen Bolderson and others. – European Commission: Employment & social affairs, 2002. – 239 p.

4. Соціальне становище людей з обмеженими можливостями в Німеччині [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irf.ua/allevnts/news/sotsialne_stanovishe_lyudey_z_obmezhenimi_mozhливostyami_v_nimechchini/.

5. Життя європейців: діти з особливими потребами в Німеччині [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://life.pravda.com.ua/society/2014/10/11/182078/>.

6. Життя європейців: "інклюзивне" навчання дітей з особливими потребами в Німеччині [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://life.pravda.com.ua/society/2014/10/17/182300/>.

7. Де вчаться діти-інваліди? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcp.org.ua/parents/pubbat/6282.html>.

8. Інтернати для дітей з інвалідністю наразі не скасують – Гриневич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://life.pravda.com.ua/society/2017/05/17/224227/>.